

ข้อเสนอเชิงนโยบาย :

การยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน

บทสรุปผู้บริหาร

เอกสารตัวเขียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บันทึกประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่ทำให้ประเทศชาติมั่นคง มีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ในปีที่แล้วทางศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ ได้เสนอนโยบายเรื่องการสำรวจและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยกันดูแลรักษาและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนอันเป็นมรดกภูมิปัญญาที่จับต้องได้ของคนไทย ทั้งนี้การดูแลรักษาและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนเพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจทำให้การอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนอย่างยั่งยืนได้ การยกย่องและส่งเสริมผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนจะช่วยกระตุ้นเตือนให้สังคมหันมาตระหนักและหันมาให้ความสำคัญเอกสารตัวเขียนมากขึ้น

บทนำ

เอกสารตัวเขียน (Manuscripts) คือ เอกสารสร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบลาน สมุดไทย สมุดข่อย พับสา เป็นต้น และมีการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นความรู้ลงในเอกสารตัวเขียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมคดี เวชศาสตร์ อักษรศาสตร์ กฎหมาย และปกิณกะทั่วไป ผู้ที่บันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้ในเวลานั้น อาจจะเป็นการทบทวนความรู้ จดบันทึกเรื่องราว สร้างสรรค์วรรณกรรม ซึ่งความรู้ที่ผู้สร้างสรรค์ ณ เวลานั้น อาจจะไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะมีคุณเอนกอนันต์แก่ชนรุ่นหลังมากเพียงใด ในอดีต ผู้สร้างสรรค์เอกสารตัวเขียนต้องเสียสละทั้งกำลังทรัพย์ของตนในการจัดหาใบลาน สมุดไทยหรือสมุดข่อยมาใช้บันทึก ซึ่งหายากและมีราคาสูง และต้องใช้กำลังกายในการบันทึกเรื่องราว โดยเฉพาะกลุ่มคนที่รู้หนังสือและสามารถบันทึกลงใบลานหรือสมุดไทยได้ก็มีจำนวนน้อย จำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ อาทิ พระสงฆ์ ข้าราชการชั้นสูง เป็นต้น การได้มาซึ่งเอกสารตัวเขียนหนึ่งฉบับจึงต้องใช้ความมานะอุตสาหะอย่างสูง

ปัจจุบัน การสำรวจและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนยังดำเนินการสำรวจเอกสารอยู่เนือง ๆ แต่กลุ่มที่สำรวจค่อนข้างมีจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องการรู้ตัวอักษรโบราณ งบประมาณที่ใช้ในการสำรวจหน่วยงานราชการที่มีพันธกิจในการอนุรักษ์และการสำรวจเอกสารตัวเขียน และความกระตือรือร้นของผู้ปฏิบัติงาน ข้อจำกัดเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวเนื่องกัน และเป็นตัวกำหนดทิศทางการอนุรักษ์และสำรวจเอกสารตัวเขียนอย่างยิ่ง อีกทั้งบุคคลที่สามารถปฏิบัติงานสำรวจและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนได้จะปฏิบัติงานได้เฉพาะกลุ่ม อาทิ ผู้ปฏิบัติงานที่มาจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ ผู้ปฏิบัติงานได้รับความ

ไว้วางใจจากเจ้าของเอกสารตัวเขียนหรือเจ้าของแหล่งจัดเก็บเอกสารตัวเขียน เป็นต้น สำหรับแหล่งจัดเก็บเอกสารตัวเขียน ได้แก่ วัด หน่วยงานของรัฐ และเอกสารส่วนบุคคล

ผู้ปฏิบัติงานด้านอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน มีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่การสำรวจเอกสารตัวเขียนตามแหล่งจัดเก็บ การทำความสะอาดเอกสารตัวเขียน การจัดเก็บอย่างถูกต้อง การดูแลรักษาเพื่อให้เอกสารเหล่านี้สามารถอยู่ได้นานโดยไม่เสื่อมสภาพหรือสูญหาย การทำทะเบียนเอกสารตัวเขียน การทำสำเนาดิจิทัลเอกสารตัวเขียนด้วยกล้องถ่ายภาพความละเอียดสูง ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ การวิจัยและสืบค้นข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสารตัวเขียนเพื่อให้ความรู้มีประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในอนาคตเพื่อสร้างความตระหนักรู้และเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของเอกสารตัวเขียนในประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรฯ จึงผลักดันนโยบายในการยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนเพื่อสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานด้านนี้ต่อไป

คำนิยาม

เอกสารตัวเขียน หมายถึง เอกสารสร้างขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบลาน สมุดไทย สมุดข่อย พับสา เป็นต้น

ผู้อนุรักษ์เอกสารตัวเขียน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านเอกสารตัวเขียน ผู้มีความรู้ความเข้าใจและความสำคัญของเอกสารตัวเขียน อาทิ การสำรวจ การอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนหมายรวมถึงตั้งแต่การทำความสะอาดเอกสารตัวเขียนจนถึงการทำสำเนาดิจิทัลเอกสารตัวเขียน การสังเคราะห์ การเผยแพร่องค์ความรู้ที่พบในเอกสารตัวเขียน การสนับสนุนให้มีการใช้หรือการสนับสนุนความรู้ด้านตัวอักษรโบราณ เป็นต้น และความรับผิดชอบต่อสาธารณชน

วัตถุประสงค์

1. สร้างความภาคภูมิใจและแรงจูงใจให้กับบุคคลที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน โดยส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จและความสำคัญของงานที่ปฏิบัติ
2. เผยแพร่และสร้างค่านิยมต่อการอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน ไปยังชุมชนและสาธารณชน ให้เข้าใจและรับรู้ความสำคัญของการอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน

เป้าหมายการดำเนินงาน

การสร้างความรู้ความตระหนักรู้ เพื่อให้สังคมตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต อีกทั้งสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้อันได้มาจากเอกสารตัวเขียนต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อจัดทำนโยบายเรื่องการยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือกผู้เข้ารับรางวัล โดยการสรรหาผู้ที่เหมาะสมด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านเอกสารตัวเขียนเป็นหลัก และผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ เช่น ด้านอักษรศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการฯ
2. การกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของผู้เข้ารับรางวัล เกณฑ์การประเมินผลงานอย่างเหมาะสม และกรอบการมอบรางวัลอย่างชัดเจน รวมถึงประเภทของรางวัลที่จะมอบให้
3. การคัดเลือกและเสนอชื่อ ระบุกระบวนการในการเสนอชื่อผู้ที่ควรได้รับรางวัล เช่น การส่งเสนอชื่อ การสมัครด้วยตนเอง เป็นต้น รวมถึงวันและระยะเวลาที่สามารถเสนอชื่อได้ เป็นต้น
4. การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายการมอบรางวัล การสรรหาผู้เข้ารับรางวัลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน การประกาศระยะเวลาในการสรรหา และวันและวิธีการมอบรางวัล โดยการใช้สื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ อีเมล เป็นต้น
5. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสร้างการตระหนักรู้เสมือนเป็นการจุดประกายเพื่อให้สังคมหันมาสนใจเอกสารตัวเขียน รวมถึงสาระที่อยู่ในเอกสารตัวเขียนที่มีคุณค่ามากมายทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือในวงการแพทย์เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรับยาต่าง ๆ ให้มีการอนุรักษ์และดูแลเอกสารตัวเขียนมากขึ้น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจึงดำเนินได้หลากหลาย เช่น การมอบรางวัล การจัดกิจกรรมอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน การนิทรรศการ การสัมมนา การอบรมเพื่อส่งเสริม การร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความรู้
6. การประเมินและปรับปรุง หลังจากการจัดกิจกรรมยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนแล้ว ควรมีการประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมในปีต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

การจัดทำรางวัลเพื่อยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อนุรักษ์เอกสารตัวเขียนที่ช่วยรักษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย สืบทอดภูมิปัญญา นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการตระหนักรู้ให้แก่คนในสังคม สร้างความตื่นตัวให้สังคมหันมาสนใจ อาจจะทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มผู้อนุรักษ์เอกสารตัวเขียนที่ค่อย ๆ ขยายตัวก็เป็นได้ ทว่าการจัดทำรางวัลและการมอบรางวัลก็อาจจะพบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. งบประมาณ การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อสร้างความตระหนักให้เห็นถึงคุณค่าของเอกสารตัวเขียน ทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างความรู้ การจัดนิทรรศการต่าง ๆ การจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสรรหาและประเมินเพื่อมอบรางวัล การสรรหารางวัลที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง หากขาดงบประมาณจนไม่สามารถจัดกิจกรรมต่อเนื่องได้ ก็จะทำให้ขาดช่วงจนไม่ได้รับความสนใจจากสาธารณชน
2. การมีอคติต่อผู้ถูกสรรหาหรือเสนอชื่อ จำเป็นต้องการเกณฑ์การคัดเลือกและประเมินผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการคัดเลือกและประเมินผลงานอาจถูกอคติ หรือทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อผู้ถูกคัดเลือกไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบก็อาจส่งผลต่อการประเมินได้
3. เกณฑ์การประเมินผลงาน หากข้อกำหนดต่าง ๆ ไม่รัดกุม และไม่ชี้แจงแก่สาธารณชนให้ทราบ อาจทำให้เกิดข้อกังขา และข้อถกเถียงขึ้นได้
4. ระยะเวลาในการรับสมัคร สรรหา และรางวัลที่มอบให้ ต้องประกาศและประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางที่หน่วยงานดูแล

บทสรุป

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่อง การยกย่องผู้มีคุณงามความดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียน เป็นนโยบายด้านเอกสารตัวเขียนข้อที่สองที่ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ฯ ได้จัดทำขึ้นเพื่อยกย่องผู้ที่ทำงานด้านการอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนว่าเป็นผู้ที่เชื่อมโยงความรู้ในอดีตมาสู่ปัจจุบัน เป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้อันเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ และส่งเสริมให้สาธารณชนหันมาตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของเอกสารตัวเขียนมากขึ้น เห็นว่าความรู้ที่ถูกรับรู้ไว้สำคัญเพียงใด ไม่มองว่าเอกสารตัวเขียนเป็นเพียงมรดกสารในการสร้างพระเครื่องเท่านั้น และหวังว่าข้อเสนอเชิงนโยบายเล็ก ๆ น้อยนี้จะสร้างแรงกระเพื่อมให้สาธารณชนหันมาใส่ใจกับเอกสารตัวเขียนของไทยได้เพียงเล็กน้อยก็ยังดี